

Β. Κοντοπούλου.

Ὁ θάνατος τοῦ Ἀγωνιστοῦ.

Ο ΜΩΡΕΑΣ

Ὁ κ. Μαρσέλ Κουλόν, ἐκ τῶν γνωστοτέρων Γάλλων κριτικῶν, γράφας ἐσχάτως καὶ εἰς τὸν «Γαλάτην Ἑρμῆν» κριτικὴν περὶ τοῦ ἔργου τοῦ Μωρεᾶς, ἡ ὁποία ἐπροξένησε πολλὴν αἰσθησιν, ἔγραψε τὸν ἑξῆς ψυχολογικώτατον χαρακτηρισμὸν τοῦ Μωρεᾶς ὡς Ἑλληνοποιητοῦ.

«Θεοσπεσιῶς γυμνόν, ὡς τὰ παῖδια καὶ ὡς οἱ θεοί, τὸ ἔργον τοῦ Ζάν Μωρεᾶς προκαλεῖ, ἀξιοί, δέχεται ἀνέτως τὸ ἔνδυμα τῆς κριτικῆς. Ἡ πλουσία αὐτῇ πηγῇ αἰσθητικῆς ἀπολαύσεως δύναται νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν διψάν τοῦ φιλοσόφου καὶ τοῦ γλωσσοδίφου. Ἀνῆκει ἀπὸ κοινοῦ εἰς τοὺς ἐπιστήμονας καὶ καλλιτέχνας.

Καὶ ἰδοὺ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς προβάλλεται τὸ ἐρώτημα: Πῶς συγγραφεὺς μὴ γεννηθεὶς, μηδὲ ζήσας κατὰ τὴν πρώτην του νεότητα ἐν Γαλλίᾳ, πῶς ὄν τὸ ὁποῖον διάφορος οὐρανὸς ἀπὸ τὸν Γαλλικόν, διάφορος γλῶσσα ἀπὸ τὴν Γαλλικὴν, ἐμίσησαν μέχρι καὶ πέραν τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας; εἰς τὰς καλλονὰς τῆς φύσεως καὶ τῆς διανοίας, κατώρθωσε νὰ γείνῃ ἕνας ἀπὸ τοὺς τρεῖς ἢ τέσσαρας, σοφωτέρους χειριστὰς τοῦ Γαλλικοῦ λόγου;

Διότι ἀπὸ τὰς «Σύρτεις» μέχρι τῶν «Στροφῶν» ποτὲ τὰ μυστικὰ τῆς γλώσσης μας δὲν κατεκτήθησαν τελειότερα, οὐδεὶς ποτὲ ἠρύσθη ἐξ αὐτῶν πλοῦτον μεγαλείτερον καὶ βαθύτερον ἀπὸ τὸν Παπαδιαμαντόπουλον. Πρέπει νὰ διακρίνῃ κανεὶς καθαρά ἕως τὰ πλέον κρυφὰ ἐλατήρια τοῦ μηχανισμοῦ τοῦ ὅφου: μας — καὶ μὲ τοῦτο ἔννοῶ τὴν ἀδιάσπαστον ἀλληλουχίαν, τὴν ἐνότητα τῆς μορφῆς καὶ τῆς οὐσίας — πρέπει νὰ μὴ ἀγνοῇ κανεὶς τίποτε ἀπὸ τὴν τεχνικὴν ἐνὸς Ρακίνα καὶ ἐνὸς Λαφονταίνου, ἐνὸς Σατωβριάνδου καὶ ἐνὸς Οὐγκώ διὰ νὰ σχηματίσῃ ἰδέαν ἀκριβῆ τῆς θαυμαστῆς ἐπιστήμης τοῦ Μωρεᾶς.

Υπάρχουν ὁμοιότητες μεταξὺ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ τῆς ἰδικῆς μας, μεταξὺ τῆς μεθόδου κατὰ τὴν ὁποίαν ὁδηγεῖται ἡ σκέψις εἰς τὰς Ἀθήνας

καὶ εἰς τὸ Παρίσι; Χωρὶς νὰ εἶμαι φιλόλογος, τὸ πιστεύω. Γνωρίζω ἄρκετὰ τὸ ἔργον τοῦ Μωρεᾶς διὰ νὰ διῶδω ὅτι δὲν εἶνε ἀποκλειστικῶς Γαλλικόν· ὅτι ὑπάρχει εἰς αὐτὸν καὶ τὸ ὁποῖον δὲν ἀπαντᾷ οὔτε εἰς τοὺς καλλιτέρους μας ποιητὰς ἢ πεζογράφους: εἰς ἕνα Φράνς, ἕνα Ἀνρί ντε Ρενιέ, ἕνα Ρεμὺ ντε Γκουρμόν, ἕνα Μωρίς Μπαρρές, ἕνα Καρ. Μωρεᾶς, ἕνα Ἰούλ. Ρεννάρ. Τί ἄλλο λοιπὸν θὰ εἶνε τοῦτο παρὰ ἓν στίχειον Ἑλληνικόν, Ἀτικόν, τὸ ὁποῖον ὁ Μωρεᾶς ἔφερεν ἀπὸ τὴν πρώτην του πατρίδα;

Ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν του ἀντίληψιν διακρίνεται ὁ Μωρεᾶς, καὶ εἶμαι εὐτυχῆς ὅτι τὸ ἔθνικόν αὐτὸ χαρακτηριστικόν του τονίζω σήμερον πρὸς τοὺς συμπατριώτας του.

Ὅσοι ἐνδιαφέρονται διὰ τὴν Γαλλικὴν του παιδείαν, ἀγαπῶντες συγχρόνως τὴν λογοτεχνίαν τοῦ τόπου των, δύναται νὰ θεωροῦν τὸν Μωρεᾶς ὡς σύνδεσμον μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Γαλλίας. Εἰς τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον αἰσθάνεται καὶ ἐκφράζεται, ὑπάρχουν ἰδιότητες μυστηριώδεις δι' ἡμᾶς τοὺς Γάλλους κριτικούς. Ἐπικαλούμεθα πρὸς τοῦτο τὴν βοήθειαν τῶν Ἑλλήνων συναδέλφων μας.

Ἀκόμη καὶ εἰς τὰ ἐντελῶς τελευταῖα ἔργα του ὁ Μωρεᾶς δὲν ἠθέλησε νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν χρῆσιν τῆς γραμματικῆς ἀναστροφῆς, χρῆσιν ἡ ὁποία ἐξέλιπεν ἀπὸ τὴν Γαλλικὴν φιλολογίαν μαζὶ μὲ τὸν Βολταίρον καὶ τὸν Διδερό, καὶ τὴν ὁποίαν οἱ ρωμαντικοὶ ἠξίωσαν ὅτι ἀπέρριψαν ὡς σκωρίαν.

... Ἀλλὰ μήπως καὶ ἡ νευρώδης συντομία, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τὴν μεγαλοφυΐαν τοῦ Μωρεᾶς δὲν εἶνε δῶρον τῶν σημερινῶν Ἀθηναίων, καθὼς ὑπῆρξε δῶρον τῶν μεγάλων των προγόνων; Δὲν εὐρίσκειται εἰς τὰς θελκτικὰς λαϊκὰς παραδόσεις, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὰς Cantilenes, εἰς τὰ κλέφτικα τραγούδια τὰ ὁποῖα ὁ Μωρεᾶς ἐμιμήθη μὲ τόσον ζῆλον εἰς πεζὰ καὶ